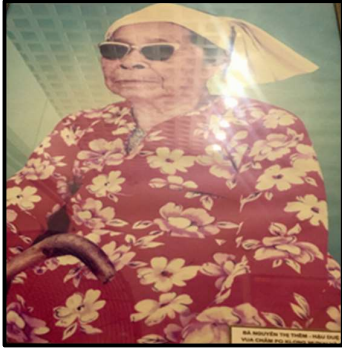

Nơi lưu giữ bảo vật hoàng gia Champa

Vũ Hùng (*)

Tại làng Tịnh Mỹ dọc theo quốc lộ IA - tên Cham là Plei Canar, một làng Chăm Ahier (Bà la môn), xã Phan Thanh, huyện Bắc Bình, tỉnh Bình Thuận, cách quốc lộ IA vài chục mét là ngôi nhà của bà Nguyễn Thị Thềm, một di duệ của hoàng tộc Champa. Người dân nơi đây còn gọi một cách kính trọng là “Nai Thềm” - Bà công chúa Thềm. Bà sinh năm 1911, qua đời năm 1995, tên họ do nhà Nguyễn ban “quốc tính”. Theo văn hóa mẫu hệ, con gái của Bà thừa kế ngôi nhà và cổ vật hoàng gia.

Bà Nguyễn Thị Thềm. Ảnh: Nam Du

Nhà của bà Nguyễn Thị Thềm tại làng Tịnh Mỹ. Ảnh: Vũ Hùng

Vương miện vua Po Klaong Muhnai. Ảnh: Nguyễn Xuân Lý

Ngôi nhà một tầng này xây dựng năm 1964, chi phí hết 200 xe lúa, một loại xe trâu bánh gỗ, tương đương 200 tấn lúa. Ngôi nhà không đồ sộ nhưng vững chắc, sàn nhà lát gạch hoa, lối lên cầu thang tráng xi măng như lúc đầu xây dựng. Ngoài một số cổ vật bằng bạc, đồng, gốm còn để trên kệ gỗ, gương trện, ciết đựng đồ cúng và hộp đựng đồ bằng gỗ để ở ngoài, hầu hết cổ vật đều trưng bày trong tủ kính như sắc phong, trang phục, vật dụng bằng bạc, đồng, trong đó có nhiều klong bằng đồng đựng chín mảnh xương sọ của người quá cố theo phong tục Bà la môn. Gian phòng như một bảo tàng thu nhỏ. Tại một góc sân vườn có hai nơi xây gạch lưu giữ klong nhiều thế hệ của hoàng tộc, dự kiến sẽ xây kut đưa vào. Người Chăm làng Tịnh Mỹ theo Bà la môn giáo, kut là nghĩa địa bên dòng mẹ lưu giữ chín mảnh xương sọ trong klong.

Do những biến động trong vùng, trước khi tổ tiên rời đi đã giao cho người Raglay cất giữ những cổ vật của hoàng tộc. Vào nửa đầu thế kỷ 20, người Raglay trao lại cho gia đình Bà Thềm. Trong cuộc vận động “Tuần lễ vàng” thời kháng chiến chống Pháp, gia đình Bà đã hiến vương miện của vua Po Klaong Khul và búi tóc của hoàng hậu người Chăm (bà vợ người Việt không có búi tóc bằng vàng) và một số vật dụng bằng vàng cũng đều của triều vua Pô Klong Khul, có giấy tờ ghi nhận nhưng đã thất lạc¹. Có bài viết cho rằng vua Po Klaong Khul lên ngôi năm 1627, không rõ năm mất².

(*)Thành phố Đà Nẵng. Email: vuhung1960@gmail.com

¹ Nguyễn Xuân Lý, “Chúng ta biết gì về đóng góp của hoàng tộc Chăm trong “Tuần lễ vàng””, <https://baobinhthuan.com.vn/chung-ta-biet-gi-ve-dong-gop-cua-hoang-toc-cham-trong-tuan-le-vang-97301.html>

² Nguyễn Xuân Lý, đã dẫn.

Chóp búi tóc hoàng hậu vua Po Klaong Muhnai. Ảnh: Nam Du

Vật dụng bằng bạc. Ảnh: Vũ Hùng

Trang phục hoàng gia Champa. Ảnh: Vũ Hùng

Sau khi vua Po Muh Taha (lên ngôi 1622, mất năm 1627) qua đời, đền thờ ngài được cất trên một động cát cao, tiếng Cham gọi là “Ghul Muhnai” (ghul: động cao, muhnai: cát sỏi), nên thường được gọi là Po Klaong Muhnai. Hiện nay, đền thờ của ngài tại xã Lương Sơn, huyện Bắc Bình. Theo Biên niên sử Champa (Sakkarai Dak Rai Patao), trong 37 vị vua vùng Panduranga không có vị vua nào là Po Klaong Muhnai, vị vua lên ngôi năm 1627 là Po Rome (mất năm 1651), con rể vua Po Muh Taha³. Vua Po Rome có ba hoàng hậu, trong đó có một hoàng hậu người Việt là công chúa Ngọc Khoa. Phải chăng vua Po Klaong Khul chính là vua Po Rome, vương miện và búi tóc đã hiến trong “Tuần lễ vàng” là của vua Po Rome và hoàng hậu?

Ngoài vương miện và búi tóc đã hiến, hiện nay gia đình vẫn còn giữ một vương miện của vua Po Klaong Muhnai và một búi tóc của hoàng hậu đều bằng vàng. Do giá trị đặc biệt của bảo vật này nên được cất giữ riêng, không trưng bày tại đây.

Bà Thềm là dòng dõi một hoàng tộc Champa vùng Panduranga lâu đời, không phải là hoàng tộc của vương triều cuối cùng của Champa. Vương miện vua và búi tóc hoàng hậu Champa còn lưu giữ tại đây là cổ vật hoàng gia độc nhất còn lại cho đến nay, có niên đại ít nhất là 400 năm.

Ngôi nhà của bà Nguyễn Thị Thềm, một công chúa Champa, hy vọng sẽ trở thành một bảo tàng tư nhân với những cổ vật nguyên bản độc đáo của hoàng gia Champa để du khách bốn phương thưởng ngoạn./.

³Po Dhamar, “Biên niên sử Champa (Sakkarai Dak Rai Patao)”, <https://nghiencuulichsu.com/2013/03/21/bien-nien-su-champa-sakkarai-dak-rai-patao/>